

»neir. « Habent his consona Gregorius Nissenus ; (11) Gaudentius, (12) reliqui.

Hinc Eugenius Papa in Concilio Florentino Armenos instruens, verba superius adlata protulit ; et Concilium Tridentinum (13) definiit, corpus et sanguinem Christi esse in Eucharistia vi verborum : » corpus quidem, inquit, existere sub specie panis, et sanguinem » sub vini specie ; ex vi verborum : « Ea autem verba sunt, quibus ipse Christus se suum corpus et sanguinem discipulis praeberet (ex Concilio) testatus est : *hoc est corpus meum : hic est sanguis meus.*

Accedit argumentum ex Liturgiis ductum : omnes siquidem antiquiores, Graecae etiam, licet in quibusdam aliis variae sint atque discordes, conveniunt tamen in assignandis pro vera ac essentiali consecrationis forma laudatis Christi verbis : potissimum vero liturgia S. Basilii, magni quidem apud Orientales ponderis, et liturgia S. Ioannis Chrysostomi.

CAPVT VI.

Haereticorum Graecorumque Schismaticorum errores notantur.

Scholasticorum etiam opiniones referuntur. Argumenta dispelluntur.

Quum de consecrationis verbis loquimur, nedum Haereticos, Graecosque Schismaticos, sed et Scholasticos nonnullos expetimus contradicentes. Haereticos enim Waldenses Eucharistiam olim, non verbis Dominicis benedixisse, sed Dominica Oratione septies recitata, nonnulli scripserunt. Faere dein permulti negantes in Eucharistiae consecratione verba aliqua esse pronuntianda ; quorum Martinus Bucerus agmen duxit. Alii etiam qui proferenda quidem Dominica verba censerent, sed historice, recitative, ac narrative, ad excitandam scilicet populi Fidem, non vero consecrationis instar, qua dona sanctificarentur. Ita Caluinus, (1) quem alii sequuti sunt. Quidam insuper vim quandam consecrationis verbis adtribuere ; ac non iis solis, quae Dominus creditur protulisse, sed aliis etiam ea praecedentibus

(11) In Orat. Catechet. (8)

(12) Tract. II. de Exodo. (9)

(13) Sess. XIII. cap. 3.

(1) Lib. IV. Instit. cap. 17.

et sequentibus, vt Lutherus, (2) quem sequutus est Kemnitius. Graeci autem complures contendunt, non verbis Dominicis, sed consequente oratione, et benedictione Sacerdotis diuinae Eucharistiae munera sanctificari. Contendunt id quidem Nicolaus Casabillas, (3) et Marcus Ephesiorum Antistes ; (4) a quibus in eo tantum alii recedunt, quod admitentes, concurrere quidem euangelica verba ad donorum consecrationem ; illis tamen eam non perfici, sed requiri praeterea preces velint : sunt hi Simeon Thesalonicensis, et Simonas Gazae Archiepiscopus, ab Arcudio relati. (5) Errorem vero nuper instaurarunt Antonius Augustinus Toutee, (6) et Petrus le Brun. (7)

Inter Scholasticos praeterea nonnulli adseruere, Christum nullis verbis in consecratione vsum fuisse ; mandasse tamen, certa ab aliis verba adhiberi ; quorum primus numerandus venit Innocentius III. de mysteriis Altaris scribens, (8) priusquam Summus Pontifex renuntiaret. Quam opinionem iam aboletam, et a S. Thoma validissime refutatam, instaurarunt nonnulli post Mayronium et Catharinum.

Nec desuere aliqui, subtilissime quidem disputantes, qui Dominica verba ad consecrationem modo etiam non sufficere existimarent ; quos nihilominus haud audemus cum Graecis quibusdam confundere. Ipsi viderint. Haec summam dicta sint de erroribus Haereticorum, ac de vatis Scholasticorum opinionibus, quae nobis ex aduerso stant.

Quibus autem illi argumentis vrantur, expendamus. Haec quidem primam propositionem oppugnare videntur. Primum : Innocentius Papa III. haec habet : » sane dici potest, quod Christus virtute diuina confecit, et postea formam expressit, sub qua posteri » benedicerent ; ipse namque per se virtute propria benedixit ; nos » autem ex illa virtute, quam indidit verbis : « ergo Christus non consecrauit Eucharistiam euangelicis verbis.

Secundum : Christus Eucharistiam confecit, quum panem et vinum benedixit ; per benedictionem enim iam consecratorum corpus se suum discipulis tradere restatus est his verbis, *hoc est corpus meum*, vt inquit Concilium Tridentinum : (9) atqui sine vlla verborum forma

(2) In lib. de abrog. Missa priu. et in formula Missae pro Eccles. Wirtemberg.

(3) In Exposit. Liturg. cap. 27.

(4) In Opusculo.

(5) Lib. III. Concord. cap. XXVI.

(6) Dissert. III. operibus S. Cyrilli praemissa.

(7) Tom. III. Explicationum.

(8) Lib. IV. cap. 6.

(9) Sess. XIII. cap. 3.

ma Christus panem et vinum benedixit : ergo. Equidem si quae tunc verba Christus protulisset, ea essent quibus peragitur consecratio: *hoc est corpus meum; hic est sanguis meus*; ea vero tunc non protulisse colligitur ex Euangelio dicente, Matth. xxvi. : *accepit Iesus panem, benedixit, fregit, deditque discipulis suis dicens; accipite et manducate, hoc est corpus meum*: quin et Apostolos iam Christi sanguinem bibisse, quum verba euangelica protulit, quibus consecratur calix, ex cap. xiv. Marci patet, vbi legitur: *et accepto calice, gratias agens dedit eis, et biberunt ex illo omnes, et ait illis: hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro vobis effundetur.*

Atque hoc argumentum ex eo confirmant, quod Synodus Tridentina, benedictionem quam Christus panem et vinum imperitus est, consecrationem vocare visa sit, dicens: (10) *semper haec Fides in Ecclesia Dei fuit, statim post consecrationem verum Domini nostri corpus verumque eius sanguinem sub panis et vini specie vna cum ipsius anima et diuinitate existere.*

Contra secundam ista obiciuntur. Primum: videntur Patres adfirmare, Eucharistiam non Dominicis verbis, sed precibus Sacerdotis consecrari. Scribit nempe Iustinus: (11) *per precem Eucharistiam factum cibum sumimus.* Et Gregorius Nissenus: (12) *hic panis per verbum Dei et orationem sanctificatur.* Hieronymus item inquit: (13) *quis patiat mensarum, et viduarum minister, ut super eos se tumidus efferat, ad quorum preces Christi corpus sanguisque conficitur?* Augustinus tandem, aliis missis, Eucharistiam id esse adfirmat, (14) quod *prece mystica consecratum sumitur ad salutem:* vocatque Sacerdotem *deprecantem super Eucharistiam.*

Secundum ex Liturgiis sumtum huiusmodi est: in Missa Chrysostomi post Christi verba orat Sacerdos dicens: *emitte Spiritum Sanctum tuum in nos, et super proposita dona ista.* ac paulo post: *fac quidem panem hunc, pretiosum corpus Christi tui,* cet. Legi similia in Liturgiis Iacobi, Marci, et Clementis, testantur Arcudius et Allatius. Deinde in Basilii Liturgia, Sacerdos prolatis verbis Dominicis, sic Deum Patrem deprecatur: *te postulamus Sancte Sancto-*

(10) Ead. Sess. cap. 3.

(11) In Apolog. 11.

(12) In Orat. Cathec. cap. 37.

(13) Epist. LXXXV. ad Euag.

(14) Lib. 3. de Trinit. cap. 4.

torum, beneplacita tua benignitate venire Spiritum Sanctum tuum super nos, et super proposita munera ista, et benedicere ea, et sanctificare, et ostendere panem quidem istum ipsum honorificum corpus Domini Dei et Saluatoris nostri Iesu Christi: quod autem est in calice isto ipsum sanguinem Domini mei et Saluatoris Iesu Christi, cet.: at hi Liturgiarum textus videntur supponere, panem et vinum per verba euangelica, *hoc est corpus meum, hic est sanguis meus*, mutata non fuisse in corpus et sanguinem Christi: etenim huiusmodi mutationem Sacerdos ex illarum Liturgiarum praescripto frustra omnino posceret, si iam per Christi verba ab ipso Sacerdote prolata peracta fuisset: ergo.

Postremo aduersus propositionem tertiam sic argumentantur. Primum: verba quibus Sacerdos Christi factum enarrat, antequam euangelica verba, *hoc est corpus meum* proferat, necessaria sunt ut valeat consecratio: nam ut Sacerdos consecret, necesse est ut euangelica verba in persona Christi proferat; falsum nempe sensum continerent, si non sic a Sacerdote recitarentur, quum panis non mutetur in ipsius Sacerdotis corpus: atqui si Sacerdos non recitet verba Canonis, quae euangelica praecedunt, nimirum, *qui pridie quam pateretur*, cet.: non profert euangelica verba, *hoc est corpus meum*, cet. in personam Christi: nihil enim praeter facti illius enarrationem reperire est, per quod Sacerdos determinetur ad loquendum in Christi persona, quum ait: *hoc est corpus meum*: ergo.

Secundo: verba haec: *hoc est corpus meum, hic est sanguis meus*, a Sacerdote narratiue tantum, non adsertiue proferuntur: etenim panis fractio, et gratiarum actio, quae a Christo factae fuerunt in vltima Coena, historice solum a Sacerdote referuntur, dum Canonis verba recitat: non ergo ad consecrationem satis illa sunt, quum consecratio per eam tantum formam fiat, quae praesentem *transubstantiationem* significet.

Tertio: verba saltem quae in calicis consecratione subsequuntur ad haec, *hic est sanguis meus*, consecrationi esse essentialia ex eo arguitur, quod eorum prolario Ministris iniuncta fuerit; istorum vero, *quod pro vobis tradetur*, cet., nequaquam fuerit praeepta, quamuis Christus ea adhibuerit, quum panem consecrasset: ergo.

Quarto: singula verba, quae et Latini, et Graeci in calicis consecratione adhibent, Sacerdos coram altari inclinatus vno eodemque tenore recitat, eaque denuo proferre iubetur, si per inaduertentiam

vel vnum omiserit : singula igitur consecrando calici absolute necessaria sunt.

Quinto : Sacrificii ratio necessario exprimi debet in verbis quibus conficitur Eucharistia ; quum sit ipsa essentialiter Sacrificium : ergo exprimatur oportet sanguinis effusio , in qua vel vera , vel metaphorica , Sacrificii essentia consistit : atqui si haec verba , *qui pro vobis effundetur* , cet. , a Ministro non proferantur , Christi sanguinis effusio in ritu eucharistico non exprimeretur : ergo.

Sexto : S. Thomas (15) duo exequitur quibus inuictissime probatur , censuisse eum singula verba , quae inter consecrandum calicem recitantur a Presbyteris Latinis , esse de essentia formae. Primo enim refutat eorum sententiam , qui dixerunt , » de substantia » formae huius est hoc solum , quod dicitur , *hic est calix sanguinis mei* , non autem ea quae sequuntur. « Praefert deinde illorum sententiam , qui dicunt , » omnia sequentia sunt de substantia formae , vsque ad hoc quod postea sequitur : *haec quotiescumque feceritis* , » cet. Et in Sententiarum Libros scribens ait : (16) » ea quae » sequuntur sunt essentialia sanguini , prout in hoc Sacramento » secratur ; et ideo oportet , quod sint de substantia formae. « Demumque Paullum exponens , tam aperte id docet , vt adserat (17) his solis verbis , *hic est calix sanguinis mei* , » probabilius non fieri » consecrationem. « Accedit , expunctam iussu Pii V. fuisse ex Commentariis Cardinalis Caietani dissertationem , qua propugnabat formam calicis consecrandi his tantum verbis comprehendi : *hic est calix sanguinis mei*.

Respondetur itaque ad singula. Ad primum quidem primi ordinis his S. Thomae verbis : (18) » praedicta verba Innocentii sunt » » pinatiue magis dicta , quam determinatiue. « Addere cum aliis possemus Innocentium , utpote nondum in Summum Pontificem tunc electum , priuari Theologi partes egisse.

Ad secundum dicendum : eo Concilii loco non adseri corpus et sanguinem Christi sub speciebus panis et vini statim post benedictionem exiitisse ; quod tamen definire Concilium debuisset , vt aduersarii illius textum in suas partes possent detorqueere. Falsum deinde oblicientes supponere , dum aiunt , Sacram Synodum benedictionem cuius cap. 1. meminit , consecrationem cap. 4. nuncupasse :

(15) III. Part. q. LXXVIII. art. 3.

(16) In 14. dist. 8. q. 2.

(17) In cap. 11. Epist. 1. ad Corint.

(18) Vbi supra art. 2. ad 1.

immo per aduerbium illud *statim* , quod benedictioni non subiecit , sed his verbis *post consecrationem* addidit , ipsam certe consecrationem a benedictione non obscure distinxit. Nec inutilis propterea benedictio illa futura est , si per eam panis et vinum non consecrantur : nam est eorum elementorum designatio quaedam ad mox futurum Sacramentum.

Ad primum deinde argumentum aduersus secundam propositionem productum , respondemus primo : eo quidem , si validum illud esset , probatum iri , necessariam esse totam Liturgiam ad ratam Eucharistiae consecrationem ; quippe quod Patres eam precum nomine saepius expresserint , sumentes nimirum Sacrificii denominationem a ritibus , qui in Liturgia praescribuntur : illi vero ritus nihil sunt aliud , quam orationes , inuocationes , ac variae pro acceptis beneficiis gratiarum actiones.

Respondemus secundo : euangelica verba , *hoc est corpus meum* , *hic est sanguis meus* , non explicite quidem atque expresse complecti Spiritus Sancti inuocationem , aut preces aliquas , implicite tamen vtrumque continere. Profecto reperitur in euangelicis verbis tacita diuinæ potentiae inuocatio , per quam ex Christi promissione panis et vinum in illius corpus et sanguinem conuertantur. Nam itaque , dum sic loquuntur Patres , consecrationem essentialiter accipiunt , sed pro tota verborum serie , quae a Sacerdote consecrationi adnectuntur , siue ante , siue post : sub quibus haec etiam verba comprehenduntur , *hoc est corpus meum* , cet.

Secundi argumenti multiplex quoque est responsio. Triplicem adhibet Cardinalis Besarion ; quarum prima est , non esse inusitatum orare pro donis iam sanctificatis , consecratisque , vt constat ex Liturgiis Occidentalis et Orientalis Ecclesiae : quod idcirco fit in sacro mysterio , vt postquam factum est Christi corpus *verum* , fiat *mysticum* , illud scilicet , quo Christi Fideles participatione Sacramenti vniuntur. Secunda Besarionis responsio est , neutriquam absurdum iudicari , quae semel concessa sunt , rursus petere ; vt quod adeptum est , dum iterum quaeritur , amore ac desiderio vehementiori teneatur. Est tertia responsio , id ita fieri , vt populus percipiat , consecrationem esse totius Trinitatis opus.

Primum demum argumentum tertii ordinis vt soluamus , principio animaduertimus de Scori mente , cuius est adlatum argumentum , nec inter suos conuenire ; eumque verba illa protulisse tantum dis-

putationis gratia. Quidquid tamen de illius mente fuerit, facile illius obiectio soluitur: nam sat superque est ad conficiendum Sacramentum, vt verba effectum significant ex Christi institutione, atque ex intentione proferentis auctoritate praediti; quum Scotus ipse eiusque discipuli doceant satis non esse ad consecrationem, quod Sacerdos arcana verba pronuntiet; sed requirit, vt ea proferat *formaliter et significanter*; ea quidem intentione qua Christus instituit et protulit; faciendi nempe quod fecit Christus. Tradit etiam hanc doctrinam S. Thomas. (19)

Secundum hoc habet latissimum discrimen: quod Sacerdos verba euangelica recitat ac recitare vult, dum se exterius gerit tanquam Ecclesiae minister; eo sane modo, quo Christus illa protulit dum Eucharistiam instituit: at certum est adsertiue tunc prolata fuisse, seu quod in idem redit, per ea significantam atque peractam fuisse *transubstantiationem*. Id vero dici neutiquam valet de fractione panis consecrati quem discipulis porrexit, gratiarum actione, quam aeterno Patri exhibuit: neque enim significabant illa aliquid, quod tunc Christus operaretur.

Ad tertium dicendum: verborum, de quibus est quaestio, prolationem ideo imperatam esse, vt ministri et populus meminerint, Christum non redimisse genus humanum suo corpore et suo sanguine *simpliciter et absolute sumtis*, sed sanguine vt effuso, seu per mortem, vt scribit S. Thomas. (20)

Quarti solutio habetur ex hoc, quod verba illa, *quod pro vobis frangiur*, vno tenore proferuntur a Sacerdotibus Graecis dum panem consecrant; et tamen non sunt etiam apud Graecos, necessaria necessitate Sacramenti. Verum et ex illo habetur, quod ideo Sacerdos verba; de quibus agitur, si praetermissa forte fuerint, recitare tenetur, quod in Sacramentis conficiendis tenetur minister opinionem tutiorem sequi, non vero probabilem, quae possit esse falsa, quantacumque probabilitate nitatur.

Quintum sic facile diluitur: prolatione verborum, quibus panis consecratur, facta seorsim ab illorum prolatione, quibus consecratur vinum, non obscure exprimi Christi sanguinis effusionem: eo nimium ritu sanguis mystice a corpore separatur; quippe quod huiusmodi seorsim factae prolationis vi solus sanguis in calice ponatur, corpus vero in eo tantum sit per concomitantiam.

Ad

(19) III. Part. quaest. lxxviii. art. 1. (20) Vbi supra art. 3.

Ad sextum respondemus: non vnam esse circa S. Thomae mentem discipulorum eius sententiam: nec enim desunt, qui S. Doctorem id, quod in argumento dictum fuit, adseruisse existiment. Profecto ex illorum confictationibus illud euenit, vt de Angelici Doctoris sententia in vtramque partem disputari posse videamus. Nos tamen sic eius mentem exponimus, vt argumentum soluamus: duo S. Thomas spectat in calicis consecratione, vnum scilicet, quod verba significant Christi sanguinem, et conuersionem seu *transubstantiationem* efficiant; alterum, quod significant Christi passionem, et eiusdem sanguinis effusionem. Docet autem verba illa, *noni testamenti*, cet. esse de substantia ac de essentia formae, non vt consecretur materia, et vinum conuertatur in Christi sanguinem; sed vt significetur expressione verborum Christi passio, et sanguinis eius effusio. Praetulimus hanc responsionem omnibus aliis in Commentatoribus obuiis, quibus, nostro quidem iudicio, non omnimode difficultas tollitur. Iure nihilominus mandato S. Pii V. expuncta est e Summa Angelici Doctoris Caletani dissertatio, propterea quod nec eius mentem adsequutus est, nec de S. Thoma cum debito honore loquutus fuit, scribens, vt habetur in antiquiore editione, quam se legisse Cardinalis Gotti testatur, *etsi Sancti Thomae intentio contraria sit, non est curandum*.

CAPVT VII.

Realis Christi in Sacramento Eucharistiae praesentia adseritur: modus etiam eiusmodi praesentiae designatur.

In Eucharistia vere corpus et sanguis Christi continentur.

Et quidem per *transubstantiationem*, qua tota substantia panis et vini in illius corpus et sanguinem conuertitur.

Catholica haec veritas stabilitur primo sacrarum Litterarum auctoritate. Eam auspicantur Theologi plurimi ex cap. vi. Euangelii Ioannis; vbi rotunde Christus pronuntiat: »ego sum panis vitae... ego sum panis viuus, qui de coelo descendi. Si quis manducauerit ex
» hoc

»hoc pane, vivit in aeternum: et panis quem ego dabo, caro mea
 »est pro mundi vita.« Quam autem durum Apostolis videretur man-
 »ducare carnem et bibere sanguinem humanum, dixissentque: »quomo-
 »do potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?« Addi-
 »dit Christus: »amen, amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem
 »filii hominis, et biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in
 »vobis:« quibus verbis tantum abest vt Apostolorum scrupulum
 abstulerit, vt potius adseuerate confirmarit quod dixerat. Accedit,
 quod multi veterum Patrum, in primis Ioannes Thessalonicen-
 sis in Epistola, quae in Comitibus Ephesinis lecta et probata est, de cor-
 pore reali hunc Ioannis locum intelligit. Ast argumentum sane sua
 probabilitate non caret.

Quoniam vero et antiquiores Patres nonnulli, et potissimum Au-
 gustinus, (1) hunc locum figurate accipiendum docuerunt, quasi
 Christus loqueretur de consociatione in doctrina sua, quae fit per Bap-
 tismum, supersedendum est ab hoc argumento proferendo.

Maximum itaque argumentum, quodque rem omnem aperte con-
 ficit, sumitur ex verbis institutionis. Enimvero verba illa: *hoc est
 corpus meum; hic est sanguis meus*, aperta sunt, nec detorquenda
 a sensu literali, seu a sensu quem praesecerunt. Nam primo ea ver-
 ba orationem exhibent enuntiativam et operatricem: vera enim est, et
 pronuntiata ab ipsa veritate panem in manibus tenente: non esset
 autem vera, si tuac panis in priori permansisset substantia.

Deinde: secundum sensum literalem videntur a Paulo accepta
 in 1. Epist. ad Corinth. cap. 11. Hoc enim in loco describens Paulus
 huius Sacramenti institutionem, talia addit, quae vix intelligi pos-
 sunt, nisi existentia realis corporis Christi in Eucharistia statuatur.
 Inquit nempe: »qui manducat et bibit indigne, iudicium sibi man-
 »ducet et bibit, non diiudicans corpus Domini.«

Stabilitur secundo eadem catholica veritas perpetua Patrum Tra-
 ditione. Haec Ignatius Martyr ait: (2) »ab Eucharistia et oratione
 »abstinent (loquitur de Simoniacis) quod non confiteantur, Eucha-
 »ristiam carnem esse Salvatoris nostri Iesu Christi; quae pro pecca-
 »tis nostris passa est, quam benignitate sua Pater suscitavit.«

Ambrosius de Mysteriis agens, inquit: (3) »considera nunc, v-
 »trum praestantior sit panis Angelorum, an caro Christi, quae v-
 »trique corpus est vitae. Manna illud de caelo, hoc supra coelum:
 »il-

(1) Lib. 3. de Doct. Christ. (2) In Epist. ad Smyrnaeos. (3) Cap. viii.

»illud coeli, hoc Domini coelorum.« Chrysostomus de Eucharis-
 tia ipsa verba faciens, sic loquitur: (4) »quoniam igitur Verbum di-
 »xit, *hoc est corpus meum*, nulla teneamus ambiguitate, sed creda-
 »mus, et oculis intellectus id perspiciamus.« Augustinus, (5) in
 Psalmos scribens: demonstrat quod in lxx. legitur 1. Reg. 21: »et
 »ferebatur manibus suis.« Non esse in Dauide adimpletum secundum
 litteram, immo nec in alio nudo homine; atque: »quis enim por-
 »tatur in manibus suis? Manibus aliorum potest portari homo, ma-
 »nibus suis nemo portatur.« Additque impletum hoc in Christo fuis-
 se, his verbis: »ferebatur enim Christus in manibus suis, quando
 »commendans ipsum corpus suum ait, *hoc est corpus meum*. Fere-
 »bat enim illud corpus in manibus suis.« Leguntur his consona in reli-
 quis Patribus: quo tandem totius Ecclesiae Catholicae, quae vbiq; ac
 perpetuo hunc sensum litteralem verbis illis dedit, consensus eruitur.

Tertio stabilitur catholica veritas Conciliorum auctoritate. Ex his
 Nicaenum 1. praecipit: (6) vt iis qui non offerunt, Sacerdotes dent
 corpus Christi. Ephesinum definit: (7) »accedentes ad mysticas be-
 »nedictiones participes fieri sancti corporis et pretiosi sanguinis Chris-
 »ti, neque communem carnem percipere, sed vere viuificantem, et
 »ipsius verbis propriam factam?« Accessere his plura alia Concilia
 in causa Berengarii habita, subsequutaque sunt quatuor illa Oecu-
 menica, Lateranense sub Innocentio III., (8) Constantiense, (9) Flo-
 rentinum, (10) et Tridentinum: (11) quorum definitiones tam ob-
 uiae sunt, vt necesse non sit eas hic producere.

Secundam propositionem, seu Fidei veritatem, firmant primo ipsa
 institutionis verba: etenim Christus Eucharistiam instituens, ait: *hoc
 est corpus meum*; corporis quidem, non panis mentionem faciens:
 nam pronomem *hoc* ad panem referri nequit, quum neutrius generis
 sit; sed ad corporis et sanguinis Christi suppositum.

Praeterea: propositio illa effectrix est, quandoquidem inducit,
 fatentibus Lutheranis, corporis Christi praesentiam: atqui non sig-
 nificat eadem propositio corpus Christi poni *cum pane*, aut *in*, aut
sub pane: quippe non dixit Christus, *in hoc*, aut *cum hoc*, aut *sub
 hoc pane est corpus meum*; sed, *hoc est corpus meum*: exprimit igitur

(4) Homil. lxxxi. in Math.

(5) Enarrat. 1. in Psal. xxxiii.

(6) Can. xiv.

(7) In Epist. ad Nestor.

(8) Cap. 1.

(9) Sess. viii.

(10) In Decreto Unionis.

(11) Sess. xiii.

tur propositio ita poni corpus Christi, vt desinat esse substantia panis. Id quod valere et de substantia vini in Christi sanguinem conuersa quisque intelligit.

Firmat praeterea eandem veritatem Traditio. Testes huius esto Cyrillus Hierosolymitanus, (12) scribens: »aquam aliquando mutauit in vinum, quod est sanguini propinquum, in Cana Galilee sola voluntate: et non erit dignus cui credamus, quod vinum in sanguinem mutauerit?« Habebat similia Damascenus, (13) Ambrosius, (14) alique Patres.

Firmat quoque hanc veritatem Conciliorum auctoritas. In Concilio siquidem Lateranensi iv. sub Innocentio III. definitur: (15) »contineri in Eucharistia corpus et sanguinem Domini sub speciebus panis et vini, transubstantiatis pane in corpus et vino in sanguinem, potestate diuina.« In Tridentino autem haec leguntur: (16) »persuassum semper in Ecclesia Dei fuit, idque nunc denuo Sancta haec Synodus declarat, per consecrationem panis et vini conuersionem fieri totius substantiae panis in substantiam corporis Christi Domini nostri, et totius substantiae vini in substantiam sanguinis eius: quae conuersio conuenienter et proprie a Sancta Catholica Ecclesia *transubstantiatio* est adpellata.« Et postea: (17) »si quis negauerit mirabilem illam, et singularem conuersionem totius substantiae panis in corpus, et vini in sanguinem, manentibus dumtaxat speciebus panis et vini; quam quidem conuersionem Catholica Ecclesia aptissime *transubstantiationem* adpellat: anathema sit.«

CAPVT VIII.

Errores indicantur, qui stabilita nuper dogmata oppugnant: eorumque quatiuntur fundamenta.

Terrorimos errores a duersus catholica m de reali Christi corporis et sanguinis praesentia in Eucharistia et vera panis et vini conuersione in corpus et sanguinem Fidem minutatim referte res esset immensi ferme operis: eos tamen summam recensere, et argumenti digni-

(12) In Catech. Mystagog. iv.

(13) Lib. iv. de Fide Orth. cap. 13

(14) Lib. de iis qui initiandi sunt, cap. 9.

(15) Cap. Firmiter.

(16) Sess. XIII. cap. 4.

(17) Can. II.

nitas exposcit, et quam hucusque sequuti sumus, tractandi ratio. Haud tamen memorabimus Capharnaitas, quos Christo Eucharistiae institutionem promittenti fidem noluisse adiungere, eiusque verba in praeposterum sensum torsisse, legitimus Ioannis vi: neque Phantasiastas omnes, Simonis nempe Magi, Menandri, et Marcionis discipulos; necnon Manichacos, qui quum solam Christo humani corporis umbram tribuerent, corporis eius in Eucharistia veritatem sustulerunt: etsi enim hi Sacramentum illud euerterint, non est tamen huius loci ac temporis falsa eorum principia subuertere; quum iam subuersa alibi fuerint.

Cum vniuersis igitur Nouatoribus conserendae nobis manus sunt qui in duas classes tributi, in Ecclesiae Catholicae doctrinam irrumpunt: Sacramentarii namque realem Christi in Eucharistia praesentiam pugnacissime pernegant: Impanatores vero et Consubstantiatores panis viniue substantiam cum vero Christi corpore et sanguine in Eucharistia coniungunt, aliisque erroribus rectam Ecclesiae Fidem commaculant.

Et quidem primus Sacramentarium Parens communiter fertur Ioannes Scotus Erigena, cuius obitus consignatur ab Historicis exunte seculo ix: qui in eo, quem de Eucharistia vulgavit, libro docuit, Sacramentum Altaris verum non esse corpus et sanguinem Domini, sed nudam eius memoriam: quare, etsi S. Thomas, alique passim Scriptores, primam huius erroris originem ad Berengarium Turonensem et Andegauensis Ecclesiae Archidiaconum referant, id tamen de Berengario censendum, quod de Haeresiarchis pluribus, qui licet ab aliis verustioribus errores hauserint, eorum tamen parentis ac artifices habentur, quod eosdem et pertinacius propugnant, et latissime propagauerint.

Inter Eruditos non conuenit, an Berengarius realem Christi in Eucharistia praesentiam explodens, praefuerit Sacramentariis; an vero eam adstruens, et solam *Transubstantiationem* oppugnans, praefuserit Impanatoribus, et Consubstantiatoribus. Ceterum si quis tres Fidei formulas, quibus in tribus Romanis Conciliis xi. seculo habitis subscribere coactus fuit, quas etiam probans haeresim suam eiurauit, coeutorum quoque Scriptorum testimonia perpendat, deprehendet sane, veritatem Dominici corporis in Eucharistia a Berengario fuisse primum sublatam; qua mox adserta, *Impanationem* propugnavit. Si tamen Clarium Monachum Floriansensem, et Hildebertum Episcopum.

piscopum Coenomanensem audimus, Berengarius, posita demum pertinacia, errorem istum abiecit, et Catholicae Ecclesiae doctrinam ex animo amplexus, in eius communione obiit.

Ast non obiit illico Berengarii haeresis: excitarunt siquidem illum paulo post Berengarii obitum in Galliis Petrus de Bruis, a quo Petrubrusiani, et eius discipulus Henricus, a quo Henriciani; ab hisque eam ebiberunt Albigenses, et Tolosani haeretici; qui omnes solam Dominici corporis et sanguinis figuram, nudumque signum in altaris Sacramento constituerunt. Sed iacuit haec pestilentissima haeresis ad plura secula, deletis, quum catholicorum Principum armis, tum hominum Apostolicorum praedicatione haereticis illis; donec haud procul ab initio seculi xvi. cum ab inferis reuocarunt Carlosradius Witembergensis Archidiaconus, Lutheri primum discipulus, postmodum hoc de capite a suo Magistro dissentiens, Vlricus Zuiniglius, Acolampadius, Bucerus, Caluinus, Beza, Socinus.

Stant autem aduersos Sacramentarios Lutherani omnes; et Dominici corporis in hoc Sacramento veritatem nobiscum tuentur: qui tamen, licet ab huius Sacramenti Fide numquam potuerint dimoueri, plurimum admixtione errorum eam compurcarunt. Etenim aبلغata primum *Transubstantiatione*, substantiam panis et vini cum Dominici corporis et sanguinis veritate consociant; in qua quidem consociatione adstruenda inuicem dissident: nam Osiander, e Lutheri et ipse Schola, ineffabilem quamdam, atque hypostaticam panis cum Christi corpore vnionem inuexit: quam vnionem, quum Osiander *Impanationem* adpellarit, factum inde est, vt quotquot monstruosum hoc eius figmentum adoptarunt, vulgo Impanatores dicantur.

Plerique tamen Lutheranorum *Impanationem* hanc non probantes, sola *Consustantiatione*, siue vtriusque substantiae societate contenti sunt: quare Consustantiatatores sunt vocati. In eo autem Lutherani omnes errore conueniunt, quod Eucharistiam in solo vsu, seu in actuali fidelium sumtione constituent, negentque, quemadmodum ex Tridentino Concilio eruitur, (1) »peracta consecratione in hoc Sacramento esse corpus et sanguinem Domini, sed tantum in vsu, »dum sumitur, non autem ante, vel post: « et in hostiis, »vel partibus» culis consecratis quae post consecrationem reseruantur, vel super» sunt, remanere verum Domini corpus, « cet. In eo etiam errore haerent omnes, quem eadem Synodus Tridentina anathematizauit, di-

cens:

(1) Sess. xiii. Can. 4.

cens: (2) »si quis dixerit, Christum in hoc Sacramento non esse cultu Latriac, etiam externo, adorandum, « cet.

His itaque erroribus, breuiter licet, indigitatis, eorundem fundamenta sequitur vt diruamus. Aduersus primum igitur catholicum Dogma sic haeretici argumentantur. Primo: tota ratio, cur Catholici contendant Christum esse corporaliter praesentem in Eucharistia, nititur literali expositione horum verborum, *hoc est corpus meum, hic est sanguis meus*: atqui huiusmodi explicatio literalis admitti non debet; quippe quae ex ipsis terminis contradictionem inuoluat; illius scilicet attributum subiecto repugnans: ergo. Probatur propositio minor: vel pronomem *hoc*, quod quidem propositionis subiectum est, Christi corpus designat, vel aliquam substantiam vagam et indeterminatam, vel panem quem Christus prae manibus gerebat: nullum horum dici potest: nam si Christi corpus designaret, propositio foret identica; hunc nempe redderet sensum: *corpus meum est corpus meum*: quod sane vel maxime absurdum est: insuper de re singulari ac determinata, quam Christus prae manibus gerebat, attributum corpus adfirmatur; quod praeterea attributum, si in sensu reali sumatur, subiecto *Panis* repugnat; alioquin panis esset et non esset panis; quum essentia panis et essentia corporis humani sese ex mutuo conceptu inuicem excludant.

Secundo argumentantur: Apostoli in sensu metaphorico sumserunt ea verba, *quod pro vobis datur aut frangitur*; quae quidem Christus illis, *hoc est corpus meum*, subiecit apud Lucam: sed ideo metaphorice sumserunt priora verba, quod realis fractio corporis Christi sensuum testimonio repugnet: pariter ergo accipere debent metaphorice verba posteriora.

Tertio: vt propositio vera sit, necesse est, quod sui obiecti veritatem supponat: ergo antequam ista, *hoc est corpus meum*, a Christo proferretur, verum erat illius obiectum, nempe quod panis esset Christi corpus; atqui id adseri non potest: contendunt siquidem Romanae Communionis Theologi, panem per verba illa mutatum fuisse in corpus Christi, quemadmodum nunc per ea mutatur, quum a Sacerdotibus proferuntur: ergo.

Quarto: Christus Matth. xxvi. conceptis terminis adseuerat, se post mortem non fore cum Apostolis: dixerat enim: *pauperes semper habebitis vobiscum; me autem non semper habebitis*: atqui tam

Mmm 2

aper-

(2) Can. vi.

aperta sententia sat fuit, vt Apostolos determinaret, vt in sensu metaphorico verba illa quae postea protulit, *hoc est corpus meum*, acciperent; neque enim litteralem horum verborum sensum cum praecedentibus poterant conciliare: ergo.

Quinto: pugnat corporalis Christi in Sacramento praesentia cum eo Symboli articulo, quo profiteamur, ascendisse cum in coelos secundum illud Marci vltimo: »adsumtus est in coelum, et sedet ad dexteram Dei:« ergo.

Sexto: Ioannis vi. haec leguntur: »spiritus est qui viuificat; caro non prodest quidquam:« frustra ergo Christus esset corporaliter praesens in Eucharistia, quum ex Ioanne nullum fructum ex ea praesentia colligere fideles possint.

Septimo: Tertullianus sic verba institutionis interpretatur: (3) »acceptum panem, et distributum discipulis, corpus suum illud efficit: hoc est corpus meum dicendos est, figura corporis mei.« Atque eodem modo illa verba interpretasse Originem agnoscunt Cardinalis Perronius (4) et Arnaldus. (5) Praeterea figuram corporis Christi panem sacrum vocat Ambrosius, (6) seu quisquis sit eius libri auctor, certe antiquus. Basilius quoque in Liturgia Eucharistiam vocat *typum et figuram corporis Christi*. Et Chrysostomus scribit: (7) »post sacerdotalem consecrationem panem ibi remanere.« Augustinus etiam inquit: (8) »non dubitauit Dominus dicere: *hoc est corpus meum*, quum daret signum corporis sui.« Habent similia alii Patres.

Octauo: repugnat hoc mysterium rectae rationi: duo enim impossibilia in hac Romanensium Fide ac doctrina inueniuntur. Illorum primum est, plures corporis Christi partes componerari in exiguum punctum, quod est contradictorium; quippe de essentia materiae est vt sit extensio solida. Alterum est, quod idem numero corpus Christi, seu idem indiuiduum, sit in pluribus distinctis et separatis locis: hoc enim sensu non vnum est, sed quotquot sunt loca in quibus existat: aut ergo falsa sunt naturalis rationis principia, aut verum non est quod docent Romanenses.

Nono: ex corporali praesentia Christi in Eucharistia varia sequuntur absurda, quae Deum maxime dedecent: Christi scilicet corpus

(3) Lib. iv. cont. Marcion.

(4) Lib. 11. de Euchar. cap. 35.

(5) De perpetuit. Fidei, part. 11. nach. esp. 5.

(6) Lib. ix. de Sacram. cap. 5.

(7) In Epistola ad Caesar. Mo-

(8) In lib. adu. Adimant.

pus quandoque a muribus corroderetur, putresceret, aceresceret, concremaretur, attereretur dentibus, in ventrem, et in secesum abiret: quum enim ea omnia speciebus accidant, accidere pariter debent Christi corpori, quod sub eis latitat.

Contra modum autem, quo Christus in Eucharistia est, haec haeretici opponunt. Primum: in Scripturis Eucharistia adpellatur *panis*, vt Luc. xxiv. et 1. ad Corinth. 10: remanet ergo panis substantia.

Secundum: inepte Catholici inferunt ex Christi verbis, *hoc est corpus meum*, *Transubstantiationem*: etenim ipse Dominus Ioann. vi. inquit: *ego sum panis*: at quum ait, *ego sum panis*, non se transmutauit in panem: ergo dicens, *hoc est corpus meum*, non transmutauit panem in corpus suum. Insuper: saluatur veritas huius propositionis *Verbum caro factum est* per vnionem humanae diuinaeque naturae: ergo et constabit veritas illius *hoc est corpus meum* per vnionem vtriusque substantiae. Accedit, quod de fetio quod ignis peruaserit, recte dicitur *hic est ignis*: et de dolio, quod vino sit plenum, *hoc est vinum*, nulla facta aut in ferro, aut in dolio substantiae mutatione: male ergo ex enuntiatione illa consimili *hoc est corpus meum* inferunt substantiae mutatio.

Tertium: Patres non raro Eucharistiam panem et vinum, etiam post Consecrationem, adpellant, vt patet ex Irenaeo dicente: (9) »quomodo constabit eis cum panem, in quo gratiae actae sunt, corpus esse Domini sui?« Ex Cyrillo quoque Hierosolymitano scribente: (10) »quemadmodum panis Eucharistiae post Sancti Spiritus inuocationem, non est panis communis, sed corpus Christi,« cer. Ex omnibus denique Graecorum Liturgiis, in quibus, consecratione peracta, sic Sacerdos orat: »mittas Spiritum Sanctum tuum, qui hunc panem corpus Christi tui, et hunc calicem sanguinem Christi tui efficiat:« ergo ex Patribus panis et vinum in Eucharistia cum Christi corpore et sanguine manet.

Quartum: Theodoretus (11) fatetur, in Eucharistia nominum quidem panis et vini factam fuisse mutationem, quum Christi corpus et sanguis adpellentur: nullam tamen in eorum natura aut substantia contigisse mutationem contendit: ait nempe: »qui enim corpus naturale frumentum et panem adpellauit, et vitam rursus se ipsum nominauit, is visibilia symbola corporis et sanguinis adpellatio-

» ne

(9) Lib. iv. cap. 34. (10) Catech. 111. Mystagog. (11) In Dialog. 1. quem inscripsit *Impatibilis*.

ne honorauit, non naturam mutans, sed naturae gratiam addens. «

Quintum : Ioannes Chrysostomus scribit : (12) » antequam sanctificetur panis, panem nominamus, diuina autem illum sanctificante gratia, mediante Sacerdote, liberatus est quidem ab adpellatione panis; etiamsi natura panis in eo permansit, « cet. : ergo.

Sextum : et Gelasius Papa in Eucharistia permanere panis et vini substantiam adseruit : (13) quod et Berengarius in Confessione a Concilio Romano vi. adprobata testatus est : ergo.

Septimum : saltem eiusmodi *Transubstantiationem* nullum habere in Scripturis fundamentum rectissime ab antiquioribus Scholasticis traditum est : ita enim tradidisse Ochamum, Scotum, Paludanum, Argentinatem, aliosque constat. Et Bellarminus quidem haec de Scoto ait : (14) » dicit non extare locum vllum Scripturae tam expressum, vt sine Ecclesiae declaratione euidenter cogat *Transubstantiationem* admittere. Atque id non est omnibus improbabile. « Habet similia Suarez. (15) Durandus vero aperte negat, materiam panis *transubstantiari*, atque in sola forma agnoscit conuersionem.

Octauum : qui *Transubstantiationem* propugnant, non conueniunt in illius explicatione : nam Dominicanis placet illam productiuam dicere ; Franciscanis vero in Instanti adductiuam mutationem vrgentibus. Accedit, solitum olim cremari fuisse, si quid panis consecrati remansisset ; quod immane sacrilegium foret, si persuasi fideles essent *transubstantiari* panem.

Nonum : in Eucharistia, etiam post Consecrationem, sensus panem et vinum percipiunt : eodem nempe modo eucharisticis speciebus adiciuntur ac si re ipsa panis et vinum adessent : ergo in ea vere, etiam secundum substantiam, continentur.

Decimum : vocabulum *Transubstantiationis* inauditum fuit ante Concilium Lateranense iv : ergo. Haec potissimum vrgent Haeretici.

Quae omnia tamen dissoluere oportet. Et primum quidem eorum, quae primo loco sunt obiecta, hoc pacto solutum erit : pronomen *hoc* designat certe panem, si secundum significationem transeunter sumatur, seu pro instanti illo reali quo profertur. Designat idem pronomen Christi corpus, si secundum significationem permanentem accipiatur, seu pro tempore illo, quo mens coniungit cum eo ipso pro-

(12) In Epist. ad Caesar. Monach. (15) Tom. ii. in 3. part. disp. 49.

(13) In lib. de duab. natur. sect. 2.

(14) Lib. iii. de Euchar. cap. 23.

pronome Christi corpus : tandemque designat vtrumque, sed sub idea confusa substantiae singularis et rei sub exterioribus speciebus. Ex quibus habetur, falsum omnimode esse, sequi inde propositionem illam *hoc est corpus meum* identicam esse ; etsi pronomen illud secundum permanentem significationem pro Christi corpore supponat, seu Christi corpus designet : non enim sat est vt propositio identica dicatur, quod attributum cum subiecto identificetur ; alioquin omnis propositio, quae vera est, identica foret ; sed requiritur praeterea, vt attributum non exprimat clarius quam propositionis subiectum : quod certe non euenit in adducta propositione. Habetur deinde, verum non esse, quod ea propositio implicatoria euadat : quoniam pronomen illud panem indicare desinit eo instanti, quo vltima propositionis syllaba prolata est. Postremo habetur, absurdum esse, quod pronomen *hoc* substantiam vagam et indeterminatam designet, secundum obiectum reale seu reapse existens ; non ita quod eam designet, secundum modum significandi ideae, quae obiectum illud repraesentat.

Ad secundum dicendum : ea quae breui futura sunt, vt erat Christi passio, quum Eucharistiam instruit, posse enuntiarı in tempore praesenti ; proindeque non necesse fuit, vt Apostoli hocce Christum dictum *quod pro vobis frangitur* in sensu metaphoricę sumerent ; quasi illud Christus de suo corpore, prout erat in Eucharistia dixisset ; poterat nimirum de reali fractione intelligere, sed quae contingeret in Cruce : vnde apud Paullum fractio eiusmodi futuri temporis verbo exprimitur *quod pro vobis tradetur*. Sed demus libenter accipisse Apostolos metaphoricę verba illa *quod pro vobis frangitur* : non inde tamen sequitur quod praecedentia *hoc est corpus meum* eodem sensu accipere potuerint : nihil enim praenium Apostolos determinarat, vt verba haec *hoc est corpus meum* figurate intelligerent contra autem aliquid praecesserat, praesentia nempe realis corporis Christi in Eucharistia, quod eos determinaret, vt subsequentia *quod pro vobis frangitur* sumerent metaphoricę.

Tertio sic occurrimus : propositio mere speculatiua, priusquam proferatur, supponit sui obiecti veritatem ; non ita propositio, quam practicam vocat, cuiusmodi est illa *hoc est corpus meum*. Et huius quidem doctrinae ratio est, quod speculatiuae propositionis obiectum immutabile est et immobile ; non vero obiectum propositionis practicae.

Quartum argumentum nihil omnino probat: etenim vt ea Christi sententia *pauperes semper*, cet. Apostolos determinare potuerit ad horum verborum *hoc est corpus meum* metaphoricum sensum, oportuit, vt excluderet quamcumque Christi futuram in terris praesentiam, quod certe falsum est; exclusit nempe visibilem tantum, et secundum eum statum, in quo aliquid vtilitatis ab hominibus accipere posset: et vero de ea praesentia loquutus est, penes quam ei non honorem modo Magdalena exhibuit, sed et aliquid commodi contulit.

Quintum argumentum nullius momenti est: neque enim Christus e coelis descendit, vt fiat praesens in Eucharistia; eius nempe corpus ad Sacerdotis verba ex Christi promissione reproductur; vt nostri Theologi sese explicant.

Ad sextum respondemus cum Cyrillo et Augustino: non prodesse carnem qualem Capharnaitae in Christo intelligebant; quae nempe diuinitati coniuncta non sit; prodesse vero plurimum, quam Spiritus Sanctus viuificet: Ioannes enim adserit: »qui manducatur meam» carnem et bibit meum sanguinem, in me manet, «cet.: et »qui» manducatur meam carnem, habet vitam aeternam. Deinde respondemus ex Chrysostomo: carnis nomine Christum apud Ioannem non intelligere suum corpus, sed cogitationes carnales; quae quidem tantum abest vt ad Mysteriorum intelligentiam conferantur quin potius eam impediunt omnino.

Ad septimum ex Patrum auctoritate sumtum, reponimus generatim: panem consecratum esse simul et corpus reale Christi et quoniam corpus reale occultatur sub speciebus panis et vini, figuram corporis Christi. Itaque Patres illi, qui Eucharistiam vocant *figuram corporis Christi*, non negant praesentiam Christi realem, quam aliis in locis statuunt; sed spectant tantum modum, quo species panis et vini Christi corpus reale occultant; quo modo vocant *Mysteria Eucharistica figuram corporis Christi*. Quod vero adinet ad Chrysostomum, respondemus, eum quum scribit peracta consecratione remanere panem, panis nomine intelligere panis species, quae reuera manent.

Octauum hoc pacto dilatum volumus: »in his rebus tota ratio» agendi est potentia facientis, «vt loquitur Augustinus. (16) Non intelligit quidem humana mens idem corpus posse multiplicari, aut

(16) Lib. xxi. de Ciuit. Dei, cap. 5.

cum alio compenetrari: at non idcirco hinc sequitur, per Dei potentiam id fieri non posse: nam dare debemus aliquid posse, quod nos non intelligimus; vt idem Augustinus ratiocinatur in re simili.

Ad nonum facilis est responsio: futilia enim sunt argumenta omnia, quae ex absurdis aduersus religionis nostrae *Mysteria* coaceruari possint; nihili siquidem ea fecerunt antiqui Patres, vt patet ex Augustino dicente: (17) »in ipsum Christum non crederemus, si» Fides christiana cachinnum merueret Paganorum. «Quid enim si ea quae obiecta sunt, de Christo improprie praedicari diceremus? Christi nempe corpori eo sensu talia tribuuntur, quod speciebus conueniant, sub quibus continetur: at non praedicantur de eo proprie; quum non nisi dependenter a motu locali contingere possint; qui motus in Christi corpus, prout in Eucharistia est, exerceri non potest; quod non ibi sit secundum impenetrabilitatem aliasque naturales proprietates, quod ad localem motum requiritur.

Primum deinde argumentum contra secundam propositionem valde infirmum est. Quamuis enim panis substantia transmutata sit in Christi corpus post consecrationem; proinde panis non sit; merito tamen Eucharistia *fractio panis*, *Sacramentum panis*, atque *panis* quoque adpellatur: non quod panis sit rei subiectae spectata substantia, sed panis dicitur, si consideretur spiritualis vitae alimentum. Accedit, Eucharistiam panem vocari, quod panis accidentia retineat; quod in pane et vino a Melchisedecho oblati fuerit praefigurata, cet.

Ad secundum respondemus, merum illud cauillulum esse: nam Lutherani agnoscuunt in iis verbis, *ego sum panis* metaphoram, quam negant in verbis Coenae; propterea quod non absolute Christus se ipsum panem adpellauit, sed panem vitae; id est, relate ad manna, de quo eo loci sermo fit. Sed recolantur quae dicta sunt in solutione primi argumenti, eorum, quae primo loco fuere obiecta.

In ea vero propositione *Verbum caro factum est* Verbum subiecti locum tenet: at in alia, *hoc est corpus meum*, corpus subiectum non est: vnde Verbum factum caro est adsumptione humanitatis in Deum; corpus autem non est id, quod fit per vnionem panis ad corpus. Itaque vt argumentum aliquid probaret, opus esset, vt quemadmodum dictum est *Verbum caro factum est*, et dictum quodque fuisset, *corpus meum factum est panis*.

Tom. IIII.

Nnn

Pos-

Postremum sic enodatur : quadrare nempe in adducta exempla doctrinam Rhetoricorum docentium, vnam rem de alia per synodechen enuntiarī, aut partem sumi pro toto ex consuetudinario sermone hominumque instituto, quando vel est pars essentialis, quo sensu anima pro toto homine accipitur; vel pars rei aggregatione compactae, quo sensu murus idem sonat ac ciuitas; vel qualitas inhaerens, aut res contenta, quomodo vrbs populum significat, lux Solem, domus familiam. Quae tamen in verba illa *hoc est corpus meum* quadrare non possunt: non enim hoc vocabulum *corpus* designat partem aliquam, vel accidens pani inhaerens, sed substantiam omnino disparatam ac subsistentem.

Ad tertium dicendum: Patres non ideo Eucharistiam panem et vinum adpellasse, quod in ea post consecrationem remaneant; sed quod ex iis tamquam materia fuerit confecta; vel quod sub eorum accidentibus praecipua Sacramenti pars, Christi scilicet corpus contineatur.

Quarti solutio est: adlatos Theodoretī textus neuiquam Sacramentariis, seu corporalem Christi in Eucharistia praesentiam negantibus fauere: nam Theodoretus expresse adserit, intelligi, credi, adorari Christi corpus in Eucharistia; proindeque intelligi, credi, et adorari, quia panis Eucharistiae, id est panis consecratus, est vere id quod intelligitur, creditur, et adoratur.

Quintum hac responsione soluitur: Chrysostomum naturae nomine species et accidentium complexionem, non substantiam proprie dictam intellexisse: etenim primo negat, locum habere veram panis adpellationem post consecrationem; docet deinde, non duo corpora, sed vnum praedicari; enuntiantur autem duo, non vnum, si coeuiserent panis substantia et Christi corpus; adfirmat insuper, naturam panis permanere in ipso pane; quod certe intelligi nequit nisi de accidentibus quibus panis natura vestitur: esset enim ineprissima loquutio isthaec: *natura panis in pane remanet*.

Ad sextum dicimus: nihil ex Gelasii testimonio posse colligere Lutheranos contra *Transubstantiationem*, etiamsi eis detur Opusculum illud Gelasii foetus genuinum esse; equidem substantiae nomine etiam intellexisse Gelasium accidentia, seu species, ex eo conficitur, quod non sit in eiusdem Scriptis nouum sic intelligere. (18) Sed Opusculum de duabus in Christo naturis Gelasio abiudicat Baronius. (19)

(18) In Epist. ad Episc. Piceen. Prouinc. (19) Ad ann. 496.

ob testimonium Gennadii, atque Anastasii Bibliothecarii.

Septimi haec est expedita responsio: nihil sane ad nos attingere quorundam disputantium opinionem de sensu, qui Dominicis verbis adaptari possit, quando aduersarii nos prouocant ad planum et litteralem. Sed Lutherani patientur vt eis opponamus, non quidem Scholasticorum Principem S. Thomam, aliosque bene multos e Theologis nostris, sed Claudium Salmasium sic contra Grotium loquentem: »si ad litteram accipiantur verba Christi, vt debere accipi contentunt doctissimi Lutherani Theologi, longe magis doctrinae Pontificiorum fauent quam Lutheranae. Dixit Christus *hoc est corpus meum*, quum panem traderet. Ergo non amplius panis est, sed corpus Christi, vt ille qui veritas est adfirmavit.«

In octauū solutionem reponimus: nullum Fidei praedudicium sequi ex illa Scholarum controuersia atque opinandi diuersitate. Dei omnipotentia mirabilem illam mutationem operatur; quam proinde fieri credimus; atque *Transubstantiationem* vocamus; modum vero non nisi opinando tenemus.

Nonum sic solutum est: tria distinguenda in testimonio sensuum sunt, nempe motum, quem organa ex obiectis recipiunt, eiusdem motus perceptionem, atque iudicium, quod supposita huiusmodi perceptione, intellectus fert de obiecto, quo sensuum organa mouentur. Duo priora a Deo ipso sunt; vnde nusquam eis falsum subesse potest: nimirum semper verum est, quod sensuum organa ab obiecto exteriori hoc vel illo modo moueantur; quod mens illum motum percipiat, si vehementiori aliquo motu distracta non sit. Et tertium quoque nempe actuale iudicium, quandoque a Deo est; ac proinde verissimum, dummodo tres istas habeat conditiones; nempe vt sciamus certo perceptiones, quibus illud innitur iudicium, nasci ex ideis, quae aliquando in imaginatiua remanent: quod constet nobis motum in organis productum fuisse modo ordinario, et non ab aliqua substantia spiritali: quod manifestum sit Deum ex parte obiecti modo extraordinario non agere.

E contrario autem actuale iudicium est a nobis tantum, sicque errori obnoxium, quum ex illis tribus conditionibus vel vna defuerit, vt certissime scimus in materia, de qua argumentum, deficere tertiam; quippe qui Scripturis doceamur, Deum supernaturali modo agere ex parte hostiae consecratae, quum ipsemet Deus his verbis *hoc est corpus meum* Fideles monuerit, id quod panis est, non esse re-

uera panem post consecrationem, sed ipsiusmet Christi corpus.

Ad decimum dicendum: puerilem illud esse lusionem, atque vitiosum transitum a vocabulo ad rem ipsam. Equidem quod adinet ad nomen illud longe ante Synodum Lateranensem iv. auditum fuit apud Petrum Blesensem, (20) qui circa exitum seculi xii. obiit; Stephanum Episcopum Eduensem illi coetaneum, aliosque. Quid vero si nusquam ante eam Synodum eiusmodi vocabulum prolatum fuisset, nulli lectum? Recte usurpari noua vocabula ad nouos eliminandos errores euincunt voces nouae a Synodis Generalibus Nicaena et Ephesina consecratae, quas suis locis memorauimus. Et quidem, quod nos modo *Transubstantiationis* vocabulo explicamus, Veteres nomine *conuersionis*, *mutationis*, et *traselementationis* nominibus significasse cuique eorumdem opera peruoluant obuium est.

CAPVT IX.

Eucharistiae Sacramenti Minister ac necessitas constituntur.

Eucharistiam consecrare atque conficere ad solos Sacerdotes adinet.

Illam tamen nonnumquam extraordinarie dispensarunt Diaconi, minores Clerici, immo et ipsi Laici.

Eandem actu sumere necessitatis est, non *medii*, sed *praeccepti* diuini et ecclesiastici, quod solos adultos ratione pollentes obstringit.

Neque praeterea necessitas vlla diuinumque praecceptum cogit vt Laici sub vtraque specie communicent.

Demonstratur primo ex verbis ipsius Christi: instituens quippe hoc Sacramentum, Apostolis, quos tunc noui Testamenti Sacerdotes constituebant, vt loquitur Synodus Tridentina, (1) ait: "hoc facite in meam commemorationem;" eisdem, eorumque in Sacerdotio suc-

(20) Epist. cxl. (1) Sess. XIII. cap. 1.

cessoribus praecipiens, vt panem et vinum consecrarent atque offerrent. At si hoc praecceptum, prout importat quiddam Christus fecit, scilicet non distributionem et communionem tantum, verum etiam consecrationem atque oblationem, ad omnes promiscue fideles pertinere, omnes proculdubio tenerent sacrificare et consecrare, quod nec haeretici ipsi audent proferre: ergo Eucharistiam consecrare, cet.

Demonstratur praeterea Traditione. Tertullianus siquidem sic loquitur: (2) carpens irregularem haeticorum disciplinam: "et laicis sacerdotalia munera iniungunt." Epiphanius quoque ait: (3) "neque Diaconis ecclesiastica regula concreditum est peragere Sacrificii Mysterium, sed ministrare tantum dum perficiuntur." Et Hieronymus haec profert: (4) "quis parietur, vt supra eos se tumidus Diaconus effert, ad quorum preces Christi corpus sanguisque conficitur?" Habent similia alii Patres.

Demonstratur quoque propositio ex Conciliorum Statutis. Concillium etenim Nicaenum, ad comprimendam Diaconorum audaciam, qui Eucharistiam dispensare praesumebant, inquit: (5) "neque regula, neque consuetudo tradit, vt hi qui offerendi sacrificii non habent potestatem, his qui offerunt, corpus Christi porrigant." Et Lateranense iv. haec habet: "hoc Eucharistiae Sacramentum nemo potest conficere, nisi Sacerdos, qui rite fuerit ordinatus secundum clauas Ecclesiae." Comprobant et Synodi Ancyrana, Laodicensis, Arelatensis, Florentina, Tridentina, aliaque.

Demonstratur tandem hac ratione S. Thomae: (6) "ipse Sacerdos consecrat in persona Christi: ipse autem Christus, sicut consecrauit corpus suum in Coena, ita et aliis sumendum dedit: vnde sicut ad Sacerdotem pertinet consecratio corporis Christi, ita ad eum pertinet dispensatio."

Secundam propositionem haec commonstrant. Primum: constans est Patrum Traditio Diaconos ab Apostolis electos, vt habetur Actor. vi, Eucharistiae mediis in conuiuiis dispensandae praepositos fuisse: legitur enim: "considerate ergo, Fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu Sancto, quos constituamus super hoc opus;" hoc est mensarum ministerium, de quo superius loquitur Lucas fuerat.

(2) De Praescript. cap. 41.

(3) Haer. LXXIX.

(4) In Epist. ad Euangelum.

(5) Can. XVIII.

(6) III. Part. quaest. LXXXIII. artic. 9.